

Psihološko delovanje kot podpora smrtonosnemu delovanju na cilje

Psychological operations supporting lethal engagement of targets

Povzetek

Tekmovalne države (angl. *competitive states*) zoper zvezo Nato čedalje bolj uporabljajo hibridno delovanje. Njegov sestavni del je tudi psihološko delovanje. Zveza Nato zato v zadnjem času vedno bolj vključuje aktivnosti psihološkega delovanja v načrtovanje in izvedbo svojih operacij prek cikla združenega ciljenja za doseganje združenih učinkov in želenega končnega stanja vojaške operacije. V Slovenski vojski se psihološkemu bojevanju, ki ga Vojaška doktrina Slovenske vojske opredeljuje kot del informacijskega delovanja, ne posveča veliko pozornosti. Za boljše razumevanje obeh področij so v prispevku predstavljene doktrinarne podlage združenega ciljenja in psihološkega delovanja Nata ter trenutno stanje obeh področij v Slovenski vojski. Ugotovili smo, da bi lahko Slovenska vojska smer razvoja področij nadaljevala v okviru združitve cikla psihološkega delovanja in cikla ciljenja, ki lahko skupaj tvorita združen učinek, ali v okviru organiziranosti oddelka za združene učinke na operativni ravni Slovenske vojske in enote za vplivanje, ki bi bila po uvrščenosti in strokovnosti prilagojena delovanju Slovenske vojske in sposobna načrtovati ustrezne aktivnosti in učinke.

Ključne besede: ciljenje, cilj, psihološko delovanje, ciljno občinstvo.

Abstract

Competitive states fighting against NATO are more and more using hybrid operations, which also include psychological operations. Consequently, NATO has recently been increasingly including psychological activities in the planning and execution of its operations, through a joint targeting cycle to achieve joint effects and the desired end state of a military operation. In the Slovenian Armed Forces (SAF), little attention has been paid to psychological warfare, which the Military Doctrine of the SAF defines as part of information operations. In order to enable a better understanding, this article presents the doctrinal bases of NATO's joint targeting and psychological operations, and the current state of both areas in the SAF. It has been found that the SAF could continue the development of these areas either by merging the psychological operations cycle with the targeting cycle, which can together form a joint effect, or by organising a „Joint Effects Department“ at the operational level of the SAF and an „Influence Unit“, which, in terms of its position and expert area, would be adapted to the functioning of the SAF and capable of planning appropriate activities and effects.

Key words: *targeting, target, psychological operations, target audience.*

1 Uvod

Konec hladne vojne je bistveno spremenil varnostno okolje. Zahod se je naenkrat spoprijel z znatnim zmanjšanjem jasno določenih vojaških groženj, zato je začel preoblikovati svoje oborožene sile v številčno manjše in profesionalne, moderno oborožene in tehnološko napredne, visoko usposobljene v vsem obsegu delovanja in visoko premične. Z novimi varnostnimi razmerami se je srečala tudi zveza Nato, ki je počasi začel prehajati iz obrambnega zavezništva v »varnostno institucijo«, z zavedanjem, da se varnost zagotavlja daleč stran od zunanjih meja zavezništva. Posredovanja v nekdanji Republiki Jugoslaviji, Iraku in Afganistanu so Nato postavila pred izzive. Geografska in družbena sprememba operativnega okolja, načrtovanja in poveljevanje večnacionalnim vojaškim operacijam, premostljivost sil na daljše razdalje ter vzdrževanje logistične zagotovitve so samo del novih izzivov.

Nato je dokazal, da je sposoben načrtovati, poveljevati in izvajati operacije kriznega odzivanja tudi zunaj operativnega okolja, ki mu je bilo dodeljeno med hladno vojno.

Enaindvajseto stoletje je prineslo tudi spremembe načina vojskovanja na kriznih območjih. Konvencionalno vojskovanje vedno bolj spodrivata asimetrično¹ in hibridno² vojskovanje. Nasprotnik svoje težišče delovanja vedno bolj prenaša na naseljena območja, kjer izrablja prebivalce kot živi ščit lastnim dejavnostim. Svojo šibkost, slabšo opremljenost in organiziranost v primerjavi z Natovimi silami nadomešča in s pridom izkorišča v obliki medijskega populizma, psihološkega delovanja in kibernetkega vojskovanja. S svojimi dejavnostmi poskuša Natovim silam zlomiti moralo in voljo do delovanja ne glede na legitimnost početja. Natove sile so v operacijah kriznega odzivanja izpostavljene političnemu nadzoru, mednarodnemu javnemu mnenju, spoštovanju mandata Združenih narodov, mednarodnemu pravu, poslanstvu, pravilom delovanja in izogibanju nenamerne škode.³ Sodobne grožnje in načini vojskovanja nasprotnika so prisilili Natove sile k izvajanju drugačnih pristopov vojskovanja in skrbnemu načinu izbire ciljev. Ciljenje kot nov pristop vojskovanja obsega smrtonosno in nesmrtonosno delovanje na cilje. Usklajena kombinacija obeh delovanj vodi k doseganju največjega učinka, da se nasprotniku zlomijo bojna morala, svoboda in volja do bojevanja. Nasprotnikovi cilji so izbrani skladno z mednarodnim pravom, omejitvami in pravili delovanja. Njihovo uničenje, oslabitev ali sprememba bistveno prispeva k uresničevanju želenih učinkov, nujnih za doseganje poveljnikove namere in končnega stanja vojaške operacije. Smrtonosno delovanje na izbrane cilje se vedno izvaja ob predpostavki, da se povzroči čim manjša nenamerna škoda, medtem ko je nesmrtonosno delovanje usmerjeno k oslabitvi ali uničenju

¹ Asimetrično vojskovanje predstavlja način vojskovanja, pri katerem se številčno manjša enota zoperstavi številčno večji. Številčno manjša enota za doseganje svojega cilja največkrat uporablja taktike in metode nekonvencionalnega vojskovanja (hitri udari, presenečenje, teroristični napadi, sejanje strahu, propaganda, zavajanje idr.), da bi številčno večji enoti zlomila moralo in voljo do bojevanja/delovanja.

² Hibridno vojskovanje združuje in ustvarja sinergijske učinke konvencionalnih in nekonvencionalnih zmogljivosti ter odkrito ali prikrito agresivno, brez upoštevanja zakonskih omejitev, ob hkratni uporabi vseh elementov nacionalne moči vsiljuje svojo voljo nasprotnikom pri doseganju mednarodno nezakonitih lastnih strateških ciljev (Škerbinc, 2015, Kaj je to: hibridno vojskovanje).

³ Nenamerne žrtve in škoda na civilnih območjih kot posledica vojaške operacije (AJP-3.9, 2016, LEX-3).

nasprotnikovih elektronskih sredstev, računalniških sistemov in omrežij ter oslabitvi njegove bojne morale, svobode in volje do bojevanja.

V prispevku želimo poudariti pomen razvoja psihološkega delovanja v Slovenski vojski glede doseganja združenih učinkov tako za delovanje v krizi ali vojni (sami ali v okviru Nata) kot tudi za potrebe podpore delovanja Slovenske vojske v mirovnih operacijah in na misijah. Pri tem zasledujemo dva cilja, in sicer prikazati pomembnost učinkov, ki jih je psihološko delovanje z izvajanjem nesmrtonosnih dejavnosti doseglo v preteklih vojaških operacijah po svetu, ter prikazati možnost umeščenosti cikla psihološkega delovanja v cikel smrtonosnega ciljenja, ki bo omogočala hkratno, skrbno in usklajeno načrtovanje obeh dejavnosti.

Ciljenje je pomemben proces v doktrini bojevanja Nata (Rosulnik, 2013, str. 8), medtem ko je psihološko delovanje, ki je del nesmrtonosnega ciljenja, v Slovenski vojski še zelo neprepoznano. Vojaška doktrina Slovenske vojske psihološko delovanje omenja kot del informacijskega delovanja. Prav tako je psihološko delovanje omenjeno v Beli knjigi o obrambi Republike Slovenije kot zmogljivost za bojno podporo in kot multiplikator sil. Na Poveljstvu sil Slovenske vojske je formiran Oddelek za podporo izbire in delovanja na cilje, znotraj katerega deluje tudi častnik za psihološko delovanje. To je šele začetek in nikakor ni dovolj za podporo pri načrtovanju združenih učinkov. V prihodnosti bo treba razmisliti, da je zmogljivost psihološkega delovanja nujna in da postane ena od prioritet razvoja Slovenske vojske.

2 Opredelitev osnovnih pojmov

Ciljenje (angl. *targeting*) je postopek izbire in določanja prednostnih ciljev ter prilagajanje ustreznega odziva nanje ob upoštevanju operativnih zahtev in zmogljivosti (AJP 3-9, LEX-7). Cilj (angl. *target*) je izbrano geografsko območje, objekt, zmogljivost, oseba ali organizacija (vključno z njeno voljo, razumevanjem in vedenjem), na katero je v okviru vojaškega delovanja mogoče vplivati in tako prispevati k doseganju želenega končnega stanja. Njegova pomembnost izhaja iz morebitnega prispevka k doseganju operativnega ali vojaškega cilja. Cilj predstavlja enega od petih tipov entitet (FIVE-O), in sicer

objekt (angl. *facility*), posameznika (angl. *individual*), navidežno (angl. *virtual*), opremo (angl. *equipment*), organizacijo (angl. *organization*) (Direktiva št. 13-12, Priloga A).

Psihološko delovanje (angl. *psychological operations*) predstavljajo načrtovane dejavnosti ob uporabi metod komuniciranja in drugih sredstev proti odobrenemu ciljnemu občinstvu, da se vpliva na njihovo dožemanje, stališča in vedenje pri doseganju političnih in vojaških ciljev (AJP 3-10.1, LEX-7).

Ciljno občinstvo (angl. *target audience*) so predstavniki (posameznik, manjše skupine ali množice) civilistov, politikov in vojske, ki lahko predstavljajo točko osredotočenja. Mediji se lahko prepoznajo kot odločilen dejavnik pri vplivanju na ciljno občinstvo ali kot sredstvo širjenja sporočil. Ko se določa ciljno občinstvo, se vedno prizadeva za uresničenje vojaškega cilja in želenega končnega stanja vojaške operacije. V množici se vedno določa osnovno in drugotno ciljno občinstvo. Drugotno ciljno občinstvo lahko vpliva na zelene vedenjske spremembe osnovnega ciljnega občinstva. Ciljno občinstvo je lahko istočasno v vseh treh glavnih skupinah: pri civilistih, v politiki in vojski. Najlažje je vplivati na ljudi, ki še nimajo izoblikovane osebne identitete (starost 14–21 let), ki jih veže neka čustvena vez (oborožene sile, politična ali verska opredeljenost, pripadnost neki organizaciji idr.), katerih vrednote temeljijo na kulturnih, zgodovinskih in tradicionalnih posebnostih, so nevtralni ali neopredeljeni in imajo želje po nekih potrebah. (Planning for Psychological operations – A proposal, App. B in C.)

3 Ciljenje

Umetnost ciljenja je v prizadevanju ustvarjanja želenega s ciljem povezanega učinka ob najmanjšem tveganju, smotrni porabi časa in virov. Podrejeni poveljniki prepoznajo cilje in posameznike visoke vrednosti⁴ ter cilje visokega

⁴ Cilj/posameznik visoke vrednosti (angl. *high-value target/individual*) je cilj/posameznik, ki je za nasprotnika zelo pomemben, da ta lahko dokonča svoje poslanstvo. Pričakuje se, da bi izguba ciljev/posameznikov visoke vrednosti lahko resno poslabšala pomembne nasprotnikove funkcije na celotnem območju interesa. (Joint Fires and Targeting Handbook, 207, GL-13.)

donosa,⁵ jih potrdijo in predlagajo za delovanje. Svoje sile uporabijo skladno s smernicami poveljnika združenega operativnega poveljstva sil, da bi uresničili dodeljene naloge in cilje. (Joint Fires and Targeting Handbook, 207, I-3.)

Vojaško posredovanje v Afganistanu, Iraku in Siriji je privedlo do ponovnega napredka v ciljenju. Upoštevanje izkušenj, digitalizacija bojišča, elektronske baze obveščevalnih podatkov ciljev, mreženje, sodobni senzorji zaznavanja, prepoznavanje in spremljanje ciljev, lasersko označevanje ciljev, uporaba brezpilotnih letalnikov, nova doktrinarna načela in postopki, nova metodologija predvidevanja nenamerne škode in vključevanje pravnih in drugih strokovnjakov v cikel ciljenja so prispevali h kratkemu odzivnemu času in povečanju tempa ciljenja. Ponovno se je pojavila nova filozofija ciljenja, ki je obsegala elektronsko bojevanje, psihološko delovanje, zaznavanje, prepoznavanje in spremljanje cilja, vodenje lansirnih platform/streliva do cilja v vseh svetlobnih in vremenskih razmerah ter natančno zadevanje cilja. Sodobne zmogljivosti zaznavanja, prepoznavanja in spremljanja ciljev so omogočile neposreden vpogled na cilj pred delovanjem, med njim in po njem, preklic delovanja na cilj zaradi nenadne spremembe situacije na območju cilja ter takojšnjo oceno morebitne nenamerne in bojne škode (Schmitt, Ducheine, Osinga, 2015, Targeting: The Challenges of Modern Warfare).

Zračno posredovanje v Libiji (operacija Unified Protector, 2011) je za Nato predstavljalo pomemben mejnik v razvoju ciljenja. Načrtovanje in izvajanje ciljenja sta potekala po podobnih ciklih in postopkih kot predhodno v Kuvajtu, Afganistanu in Iraku. Operacija je potekala brez prisotnih kopenskih sil Nata, ki bi lahko zračne sile vodile do ciljev in jim zagotavljale pozitivno identifikacijo cilja. V operaciji je bil skrajšan potreben čas cikla ciljenja (prvotno 72 ur – od načrtovanja do izvedbe ciljenja), kar je zračnim silam omogočalo še večjo fleksibilnost ciljenja, sledenje dinamiki na bojišču in obstojnost seznama združenih prednostnih ciljev. Velik poudarek je bil na ozaveščanju pilotov in operaterjev brezpilotnih letal o pravilih delovanja in nenamerni škodi. Operacija v Libiji je bila za Nato dokaz, da so njene zračne sile dovolj fleksibilne za prevzem vodilne vloge v različnih vrstah operacij

⁵ Cilj visokega donosa (angl. *high-payoff target*) je nasprotnikov cilj, čigar izguba bi našim silam bistveno pripomogla k uspehu variante delovanja. Ti cilji morajo biti nominirani in uspešno napadeni za uresničevanje poveljnikovega poslanstva. (Joint Fires and Targeting Handbook, 207, GL-13.)

kriznega odzivanja (Cock, 2012, Operation Unified Protector: Targeting Densely Populated Areas in Libya).

3.1 Operativna raven zveze Nato

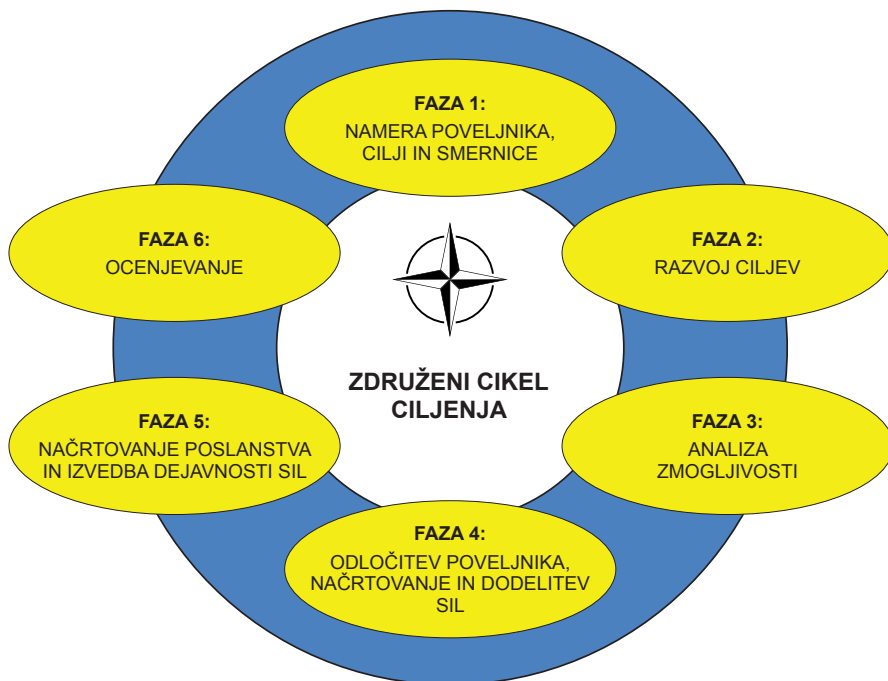
Nato za uresničevanje vojaškega cilja in želenega končnega stanja vojaške operacije med drugim uporablja dobro razvit in prilagodljiv združen proces ciljenja, ki prek združenega cikla ciljenja na operativni ravni povezuje strateške usmeritve in navodila vojaške operacije z izvajanjem ciljenja na taktični ravni (AJP-3.9, 2016).

Dejavnosti smrtonosnega ciljenja in psihološkega delovanja na taktični ravni pripomorejo k ustvarjanju nekaterih načrtovanih učinkov na operativni ravni, ki bistveno prispevajo k uresničevanju načrtovanega odločilnega stanja. Odločilno stanje predstavlja neko okoliščino, stanje, skupek učinkov ali kritične dejavnike. Uresničeno odločilno stanje omogoča poveljniku združenega operativnega poveljstva sil izrazito prednost pred nasprotnikom oziroma bistveno prispeva k uresničevanju operativnega cilja.

3.1.1 Združeni cikel ciljenja

Združeni cikel ciljenja je proces, ki združuje štabne in bojne funkcije v združenem operativnem poveljstvu sil, pa tudi v taktičnih poveljstvih zračnih, kopenskih, mornariških in specialnih sil. Cikel poteka nenehno, ni časovno omejen ali časovno odvisen, posamezne faze lahko potekajo hkrati. Namen združenega cikla ciljenja je v vojaško operacijo vključiti in časovno uskladiti uporabo združenih ognjev, ob uporabi vseh razpoložljivih smrtonosnih in nesmrtonosnih zmogljivosti za ustvarjanje smrtonosnega ali nesmrtonosnega učinka na cilje. Združeni cikel ciljenja vsebuje šest faz in podpira več načel vojskovanja: varnost, izbiro cilja, osredotočenost, gospodarnost in presenečenje.

Slika 1: Združeni cikel ciljenja

Vir: AJP-3.9, 2016, 2-2

Za izvajanje združenega cikla ciljenja na operativni ravni so nujni nekateri vložki strateške ravni:

- ocena situacije, analize sistemov ciljev in ciljnega občinstva,
- predlog mogočega vojaškega odziva,
- želeno končno stanje vojaške operacije,
- politični cilji in poslanstvo,
- pravila delovanja, omejitve in pridržki posameznih članic Nata,
- okvir strateškega komuniciranja,
- usmeritve za izvajanje ciljenja in psihološkega delovanja,
- dostop do baz obveščevalnih podatkov in seznamov potencialnih ciljev,
- dostop do orodij, ki podpirajo izvedbo združenega cikla ciljenja,
- varen komunikacijski kanal.

Faza 1 – namera poveljnika, cilji in smernice. Poveljnik štabu določi začetne usmeritve za načrtovanje in razvoj koncepta vojaške operacije, izdelavo operativnega načrta vojaške operacije s prilogami, izdelavo ukaza za delovanje

in izdelavo združenega usklajevalnega ukaza. Ko je pripravljen kateri koli dokument na operativni ravni, se nemudoma posreduje podrejenim poveljstvom in enotam na operativni in taktični ravni. Ti razvijajo lastne cilje, naloge smrtonosnega in nesmrtonosnega ciljenja ter lastne sezname opredeljenih ciljev/ciljnega občinstva, da se uresničijo operativni cilji vojaške operacije (AJP-3.9, 2016; Joint Targeting School Student Guide, 2017; Joint Fires and Targeting Handbook, 2007).

Faza 2 – razvoj ciljev. Podpira prepoznavanje ustreznih skupin in kategorij ciljev/ciljnega občinstva, katerih oslabeitev, uničenje ali sprememba bi bistveno pripomogla k uresničevanju vojaških ciljev in končnega stanja vojaške operacije. Pri razvoju potencialnih ciljev se posebna pozornost posveča morebitni povzročitvi nenamerne škode ali neželenih učinkov, ki bi lahko nastali v okviru smrtonosnega in nesmrtonosnega ciljenja. Za vsak razviti potencialni cilj se izdelata elektronska mapa z obveščevalnimi, načrtovalnimi, operativnimi in pravnimi podatki. Podatki v elektronski mapi se stalno dopolnjujejo in posodablajo. Če potencialni cilj zadosti najmanjšim zahtevanim merilom, ga potrdijo predstavniki J-2 in J-3, različni strokovnjaki in svetovalci.

Ožja sestava združene skupine za izbiro in delovanje na cilj⁶ na operativni ravni ponovno obravnava vse potrjene potencialne cilje in jih razporedi na posamezne sezname: seznam nedovoljenih ciljev, seznam omejenih ciljev in združen seznam ciljev. Seznam nedovoljenih ciljev predstavlja prepovedane cilje, na katere se ne sme delovati. Na cilje s seznama omejenih ciljev se ne sme delovati, dokler uradna avtoriteta z njih ne odpravi omejitev. Cilji z združenega seznama ciljev so določeni za smrtonosno ali nesmrtonosno delovanje. Produkt dela omenjene skupine predstavlja seznam predlaganih ciljev, ki jim je treba določiti prednostno vlogo glede na načrte, potek vojaške operacije, dnevne usmeritve poveljnika, težo prizadevanj in razpoložljive zmogljivosti. Ožja sestava združene skupine za izbiro in delovanje na cilj izdelata osnutek seznama združenih prednostnih ciljev in ga posreduje v potrditev razširjeni sestavi združene skupine za izbiro in delovanje na cilj na operativni ravni. Potrjen osnutek seznama združenih prednostnih ciljev se posreduje v odobritev poveljniku. Odobren seznam ciljem prednostno dodeli

⁶ Ožja sestava združene skupine za izbiro in delovanje na cilj (angl. *joint targeting coordination board*) po AJP-3.9, 2016.

obveščevalne zmogljivosti za nadaljnje zbiranje obveščevalnih podatkov o cilju in zmogljivosti za delovanje na cilj (AJP-3.9, 2016; Joint Targeting School Student Guide, 2017; Joint Fires and Targeting Handbook, 2007).

Faza 3 – analiza zmogljivosti. Analizira seznam združenih prednostnih ciljev in predlaga poveljniku uporabo najustreznejših razpoložljivih zmogljivosti, streliva, dejavnosti in produktov psihološkega delovanja za ustvarjanje želenega učinka ob delovanju na cilj. Končni produkt faze 3 predstavlja analiza ublažitve neželenih stranskih učinkov in nenamerne škode ob smrtonosnem delovanju na cilj. Strokovnjaki za oborožitev in strelivo na podlagi obveščevalnih podatkov o kritičnosti in ranljivosti cilja poskušajo določiti tiste elemente cilja, ki so najpomembnejši za njegovo nemoteno opravljanje osnovne funkcije. Na podlagi želenega učinka na cilju strokovnjaki določijo želeno raven škode posameznega izbranega elementa cilja in predviden čas okrevanja cilja v prvotno stanje, ki ima velik pomen v poznejših načrtovanjih smrtonosnega ciljenja. Dokumenti, izdelani v fazi 3, se vnesejo v elektronsko mapo cilja.

Faza 4 – odločitev poveljnika, načrtovanje in dodelitev sil. Zahteva močno sodelovanje predstavnikov komponent, predstavnikov J-2 in J-3 ter drugih strokovnjakov. Na podlagi razpoložljivih podatkov o cilju, nasprotnikovem statusu in dejavnostih na cilju, predvidenem vremenu, tveganju, pravnih omejitvah, pravilih delovanja, razdalji do cilja in izkušnjah načrtovalci določijo najbolj primerno taktiko delovanja na cilj in uporabo lansirne platforme/zmogljivosti. Razpoložljivost streliva in lansirnih platform/zmogljivosti, razpoložljivost izvidniških zmogljivosti ISTAR, logistična zagotovitev in porazdelitev prizadevanj močno vplivajo na razdelitev nalog med taktična poveljstva sil. Predstavniki J-2 in J-3 izdelajo osnutek načrta nalog (s časovnico in priporočili) ter osnutek načrta dodelitve izvidniških zmogljivosti ISTAR. Razširjena sestava združene skupine za izbiro in delovanje na cilj na operativni ravni potrdi izdelana osnutka in ju posreduje v odobritev poveljniku. Odobrena osnutka predstavljata podlago za izdelavo ukazov in načrtov. Pripravljeni ukazi in načrti se pošljejo v izvedbo na taktična poveljstva sil (Joint Targeting School Student Guide, 2017; Joint Fires and Targeting Handbook, 2007).

Faza 5 – načrtovanje poslanstva in izvedba dejavnosti sil. Nanaša se na načrtovanje in izvajanje taktičnih dejavnosti na terenu in je predvsem

odgovornost taktičnih poveljstev sil. Ključ do uspeha predstavlja prilagodljivost združenega operativnega poveljstva sil in taktičnih poveljstev sil pri spremembah prednosti delovanja na cilje, pri izmenjavi obveščevalnih podatkov in pri spremembi razpoložljivosti lansirnih platform/zmogljivosti. V fazi 5 je ključno, da se pred smrtonosnim delovanjem na cilj predhodno pridobi pozitivna identifikacija (PID), ki predstavlja sprožilec delovanja na cilj. Začetna ocena (fizična in funkcionalna škoda na cilju) uspešnosti delovanja na cilj se izdelava takoj po delovanju na cilj (Joint Targeting School Student Guide, 2017; Joint Fires and Targeting Handbook, 2007).

Faza 6 – ocenjevanje. Izvaja se po delovanju na cilj. Podatki, pridobljeni po delovanju na cilj, se uporabijo za izdelavo bojne ocene. Z njo se izmeri, ali so bile načrtovane naloge izvedene, ali so bili načrtovani učinki/spremembe na cilju doseženi in ali delovanje na cilje prinaša napredek pri doseganju poveljnikovega cilja. Kadar učinki/spremembe na cilju niso skladni s pričakovanim in napredek pri doseganju poveljnikovega cilja ni viden, poveljnik štabu določi dodatne usmeritve/odločitve, ki bodo pripomogle k doseganju prvotnega poveljnikovega cilja. Taktično poveljstvo sil, ki izvede delovanje na cilj, je dolžno izdelati bojno oceno delovanja na cilj skladno s standardi in jo v najkrajšem mogočem času posredovati v združeno operativno poveljstvo sil, kjer certificirani analitiki skupaj s predstavniki J-2 in J-3 in drugimi strokovnjaki izdelajo te ocene (Joint Targeting School Student Guide, 2017; Joint Fires and Targeting Handbook, 2007):

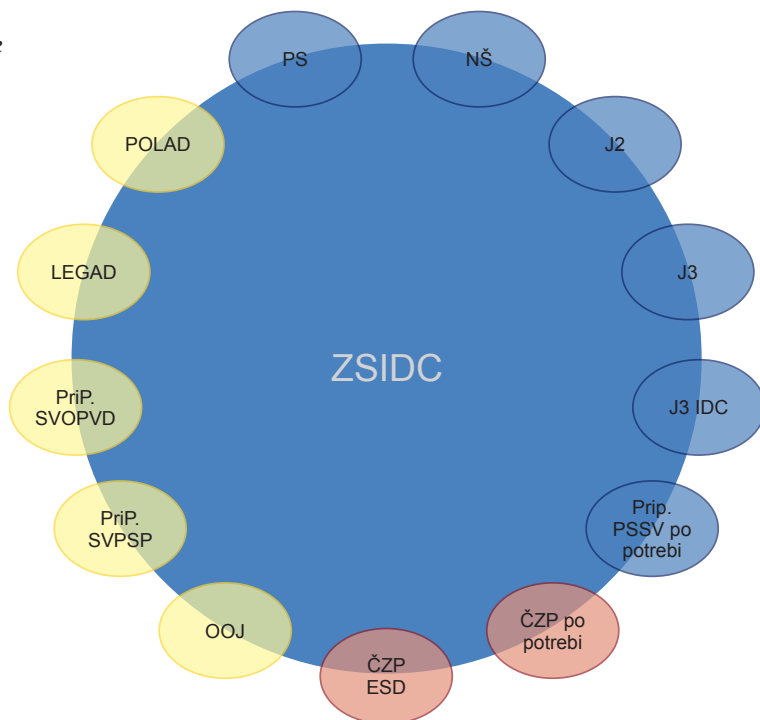
- ocena primernosti lansirne platforme/zmogljivosti (J-3),
- ocena učinkovitosti streliva (J-3),
- ocena bojne škode na cilju (J-2),
- ocena morebitne nenamerne škode (J-2),
- ocena morebitnega ponovnega delovanja na cilj (J-3).

Izdelane ocene se vnesejo v podatkovne baze in elektronske mape cilja ter služijo kot podlaga v prihodnjih postopkih smrtonosnega in nesmrtonosnega ciljenja. Ocena učinkovitosti streliva ima lahko v prihodnosti bistven vpliv na spremembo taktike delovanja in izbiro streliva. Med vsemi ocenami je najbolj pomembna ocena bojne škode, ki ima lahko pozneje bistven vpliv na prihodnost ciljenja. Namen ocene bojne škode je primerjati rezultate po delovanju na cilj s predvidenimi/pričakovanimi rezultati.

3.2 Operativna raven Slovenske vojske

Slovenska vojska je glede ciljenja v preteklosti sprejela dva standarda: SVS STANAG 2524 in SVS STANAG 2285. S tem se je obvezala, da bo ciljenje vključila v delovanje Slovenske vojske. Z Direktivo za izbiro in delovanje na cilj (Direktiva št. 13-12) so v Slovenski vojski vzpostavljeni začetni pogoji in koncepti za izvajanje ciljenja v mirnodobnem času, izrednih razmerah, vojni in operacijah Nata. V okviru sektorja J-3 Poveljstva sil Slovenske vojske deluje Oddelek za podporo izbire in delovanje na cilje (OIDC). Njegovo osnovno poslanstvo je skupaj z Generalštabom Slovenske vojske in drugimi sektorji Poveljstva sil vzpostaviti pogoje za sistemsko ureditev področja in izvajanje procesov ciljenja na operativni ravni. Za uspešnost in legitimnost izvedbe ciljenja je bistvena nepretrgana komunikacija med strateško in operativno ravno. Cikel ciljenja na operativni ravni izvaja Združena skupina za izbiro in delovanje na cilje (ZSIDC), ki vsak cilj obravnava, se odloči o načinu delovanja ter na podlagi razpoložljivosti ustreznih zmogljivosti določi taktično enoto, ki bo izvajala delovanje (Direktiva št. 12-13, 2017). Strateška raven zagotovi, da je ciljenje skladno z mednarodnim pravom in strateškimi usmeritvami.

Slika 2: Razširjena sestava Združene skupine za izbiro in delovanje na cilj

Vir: Direktiva št.
13-12/priloga C

4 Psihološko delovanje

Narava vojaških groženj se je v zadnjih letih zelo spremenila. Večje in vojaško močnejše države za doseganje lastnih ciljev in interesov vedno pogostejše uporabljajo nevojaške metode, kot so elektronsko in kibernetično bojevanje, informacijsko in psihološko delovanje, zavajanje, ustrahovanje in propaganda. V svojo prakso delovanja vedno bolj uveljavljajo tako imenovano asimetrično in hibridno vojskovanje. Kot primer hibridnega vojskovanja lahko navedemo oboroženi konflikt Ukrajine z Rusijo leta 2014, ko je Rusija prednostno psihološko delovala proti pomembnim civilnim in vojaškim voditeljem. Rusija je v tem načinu vojskovanja v primerjavi z Natom v veliki prednosti. Za svoja ofenzivno naravnana početja s pridom izkorišča luknje mednarodnega in mednarodnega pomorskega prava, skrbi, da njeno delovanje ni v nasprotju z mednarodnimi pogodbami, in hkrati s pridom uporablja nevojaške metode. Velik poudarek namenja svojemu informacijskemu delovanju navzven, v katero so vključeni strateško komuniciranje, psihološko delovanje, elektronsko bojevanje in kibernetika. Nato, ki je po svoji naravi obrambno usmerjen, ima težko nalogo, saj mora zaradi legitimnosti delovanja upoštevati mednarodno pravo, pravo posameznih članic Nata in pravo države gostiteljice. Njeno informacijsko delovanje mora temeljiti na resničnih in verodostojnih dejstvih, medtem ko Rusiji to ni treba (Cox, 1997, *Planning for Psychological Operations – A proposal*; Tulak, 2015, *Hybrid Warfare and New Challenges in the Information Environment*).

Hibridno vojakovanje Rusije je jasno izraženo tako v njeni vojaški doktrini kakor tudi na javnih sestankih generala Valerija Garasimova (načelnik generalštaba ruskih oboroženih sil). General odkrito poudarja pomembnost informacijskega delovanja po klasičnih in novodobnih socialnih medijih, zavajanja, vplivanja na ciljno občinstvo in specialnega delovanja.

Rusija odkrito informacijsko in psihološko deluje zoper Nato. Leta 2019 so britanski pripadniki, ki delujejo v okviru okrepljene prednje prisotnosti v Estoniji, na svoje mobilne telefone in platforme socialnih medijev prejeli sporočilo: »Mi vas opazujemo.« Sporočilo je bilo poslano zato, da med pripadnike bataljonske bojne skupine vnese nemir in negotovost (LRT.lt, 2019, 'We are watching you' – British troops in Baltics targeted by Russian psyops).

Nasploh pa v baltskih državah vse od ustanovitve okrepljene prednje prisotnosti leta 2017 zoper Nato poteka stalno informacijsko in psihološko delovanje s pomočjo zavajanj, lažnih informacij in propagande. Cilje ruskega informacijskega delovanja lahko razumemo kot (Mattsson, Modern Russian Psychological Operations (PSYOPS):

- povzročanje kaosa in krize v državi s pomočjo diskreditacije političnega vodstva,
- spodbujanje panike, neredov in oboroženega nasilja med prebivalci,
- spodkopavanje zaupanja v civilno in vojaško vodstvo,
- degradacijo nasprotnikovih obrambnih zmogljivosti in njihove bojne pripravljenosti,
- spodkopavanje morale med pripadniki oboroženih sil,
- opravičevanje nujnosti oboroženega posega v oči ruskega prebivalstva,
- pridobivanje političnih točk in oslabitev kritikov ruskega političnega sistema.

Manjše, slabše opremljene in organizirane teroristične skupine, ki se bojujejo proti bistveno večjim vojskam in koalicijam, s pridom uporabljajo klasične in novodobne socialne medije za doseganje ciljev. Svoja dejanja, teroristično taktiko in dosežke kot propagando širijo daleč čez meje okolja vojaške operacije in tako hrabrijo svoje borce in simpatizerje, pridobivajo nove borce in sredstva za bojevanje. V družbi si močno prizadevajo za stalnost njihove pozornosti. Somišljenike pozivajo k izvajanju terorističnih dejanj po svetu oziroma vplivajo na lokalne in mednarodne medije. Krute usmrtitve in dejanja pri ljudeh spodbujajo zanimanje, kar pa s pridom uporabljajo mediji, da bi povečali gledanost in branost. Cilje psihološkega delovanja manjših terorističnih skupin lahko razumemo kot (The War of US against ISIS in Psychological Warfare and Internet as the New Frontline):

- časovno in prostorsko nepretrganost delovanja;
- prikaz, da psihološko delovanje ne povzroča žrtev, pač pa ljudi usmerja na prava pota;
- promocijo lastnih ciljev in interesov;
- razlaganje pomembnosti in nujnosti svojih dejavnosti;
- spodbujanje pozornosti v mednarodni javnosti in politiki;
- spodbujanje somišljenikov k izvajanju terorističnih dejanj po svetu;
- pridobivanje naklonjenosti ljudi, da podpirajo teroriste;

- spodbujanje umske negotovosti vladajoče politike;
- prikazovanje nasprotnika v slabi luči.

Za doseganje strateškega cilja je vedno bolj pomembna prevlada v informacijskem, elektromagnetnem in kibernetnem okolju. V vseh teh okoljih psihološko delovanje pod okriljem strateškega komuniciranja lahko prispeva pomemben delež pri pripravi in oblikovanju okolja vojaške operacije ter pri ublažitvi vplivov nasprotnikovega informacijskega delovanja.

4.1 Operativna raven zveze Nato

Natov vojaški odbor predstavlja glavno avtoriteto na področju psihološkega delovanja. Psihološko delovanje Nata temelji na verodostojnih virih in dejstvih. Vsakršno posredovanje lažnih informacij in sporočil bi lahko privedlo do nastanka neželenih učinkov med civilnim prebivalstvom ali političnimi predstavniki. Željeno spremembo obnašanja ciljnega občinstva je lahko doseči v razmeroma kratkem času, medtem ko je za spremembo njihovega stališča potrebno veliko daljše obdobje. Nato ne razpolaga s stalno zmogljivostjo za psihološko delovanje. Zmogljivost se sestavi in oblikuje iz prispevkov posameznih držav članic Nata za vsako vojaško operacijo posebej. Na operativni ravni se tako oblikuje Skupna združena namenska enota za psihološko delovanje (Combined Joint Psychological Operations Task Force – CJPOTF). Psihološko delovanje mora biti vključeno v načrtovanje vojaških operacij že v zgodnji fazi. Zastopano mora biti v vseh načrtovalnih, delovnih in usklajevalnih skupinah znotraj Združenega operativnega poveljstva sil. Za izvajanje cikla psihološkega delovanja na operativni ravni so nujni nekateri vložki s strateške ravni (AJP-3.10.1, 2014 in NATO Bi-SC Psychological Operations Handbook, 2015):

- ocena situacije in analize ciljnega občinstva;
- predlog mogočega vojaškega odziva;
- politični cilji, poslanstvo in željeno končno stanje vojaške operacije;
- pravila delovanja, omejitve in pridržki članic Nata, ki sodelujejo v vojaški operaciji;
- okvir strateškega komuniciranja in usmeritve za izvajanje psihološkega delovanja;

- dostop do baz obveščevalnih podatkov in seznamov potencialnega ciljnega občinstva in varen komunikacijski kanal.

4.1.1 Cikel psihološkega delovanja

Slika 3: Cikel psihološkega delovanja

Vir: NATO Bi-SC Psychological Operations Handbook, 2015, str. 35

Faza 1 – analiza poslanstva. Načrtovalci psihološkega delovanja ob podpori predstavnikov J-2 in številnih civilnih, političnih in vojaških strokovnjakov zbirajo primerna dejstva (o politiki, kulturi, veri, zgodovini, gospodarstvu, življenjskem standardu, medijih, statistiki idr.), obveščevalne podatke (o potencialnem ciljnem občinstvu, ključnih ljudeh in njihovem mreženju, nasprotni propagandi, nasprotnikovem psihološkem delovanju, ključni infrastrukturi idr.), smernice in omejitve nadrejenega, ki bi lahko vplivale na izvedbo aktivnosti in oblikovanje/izdelavo produktov psihološkega delovanja. Rezultat skupnega dela predstavlja ocena situacije, vezana na lastno psihološko delovanje v okviru vojaške operacije.

Faza 2 – določitev ciljev psihološkega delovanja. Načrtovalci psihološkega delovanja razvijejo glavne in podporne cilje psihološkega delovanja, katerih učinki naj bi prispevali k uresničevanju poveljnikovega cilja. Glavni cilji predstavljajo temelj za načrtovanje dejavnosti in izdelavo/oblikovanje produktov psihološkega delovanja. Ocena učinkovitosti psihološkega delovanja pri vojaških operacijah temelji na uresničevanju podpornih ciljev, katerih učinkovitost se meri ali zazna kot sprememba v obnašanju, dojetanju in stališčih ciljnega občinstva. Rezultati uresničevanja podpornih ciljev se lahko pridobijo iz statistike, informacij na terenu (opazovalci, vojaki, izvidniške in obveščevalne zmogljivosti, skupine za civilno-vojaško sodelovanje) in lokalnih medijev.

Faza 3 – prepoznavanje ciljnega občinstva. Začne se takoj, ko so znani glavni in podporni cilji psihološkega delovanja. S seznama potencialnega ciljnega občinstva načrtovalci psihološkega delovanja ob podpori predstavnikov J-2 in številnih civilnih, političnih in vojaških strokovnjakov poskušajo določiti ciljno občinstvo za vsak podporni cilj posebej. Vsak podporni cilj psihološkega delovanja obsega osnovno (osebe, ki so neposredno vključene v uresničevanje podpornega cilja) in sekundarno (osebe, ki imajo posredno ali neposredno možnost vplivanja na osnovno ciljno občinstvo) ciljno občinstvo. Za načrtovalce psihološkega delovanja je zelo pomemben tudi podatek, kako/prek koga sta osnovno in sekundarno ciljno občinstvo med seboj povezana (FM 3-05.301 Psychological Operations Process Tactics, Techniques, and Procedures, 2007).

Faza 4 – analiza ciljnega občinstva. Pripravi se za vsak podporni cilj posebej. Analiza zelo pomaga pri določanju najbolj primerne načina vplivanja na ciljno občinstvo, tako da se uresniči podporni cilj psihološkega delovanja. Glavni produkt faze 4 predstavlja podrobna predstavitev ciljnega občinstva za vsak podporni cilj posebej in predlog primernih dejavnosti ter produktov psihološkega delovanja (FM 3-05.301 Psychological Operations Process Tactics, Techniques, and Procedures, 2007).

Faza 5 – razvoj dejavnosti in produktov psihološkega delovanja. Za vsako ciljno občinstvo razvija različne dejavnosti in prototipe produktov psihološkega delovanja, ki naj bi pri ciljnem občinstvu vzbudili željo po sprejemanju želenih vedenjskih sprememb. Načrtovalci psihološkega delovanja skupaj z različnimi

strokovnjaki (ilustratorji, grafičnimi oblikovalci, prevajalci, svetovalci z različnih področij, režiserji, tehnični strokovnjaki za avdio-video medije idr.) razvijejo in oblikujejo različne prototipe produktov psihološkega delovanja. Produkti psihološkega delovanja se razvrščajo v tri kategorije: vizualni, avdio in avdiovizualni produkti. Vsak prototip produkta psihološkega delovanja se po izdelavi testira s pomočjo vnaprej pripravljenih vprašalnikov. Prototipi produktov, ki uspešno končajo interno preverjanje, preidejo v fazo testiranja na določenem vzorcu ciljnega občinstva in strokovnjakov (lokalnih prevajalcev, novinarjev, ujetnikov, razseljencev, strokovnjakov za lokalno kulturo in vero idr.).

Faza 6 – odobravanje dejavnosti in produktov psihološkega delovanja. Različni strokovnjaki ponovno pregledajo nabor dejavnosti in prototipov produktov psihološkega delovanja. Ob tem se seznani tudi s sklepi internega preverjanja in testiranja iz faze 5. Če so dejavnosti in prototipi produktov psihološkega delovanja ustrezni, jih obravnava še usklajevalna skupina na združenem operativnem poveljstvu sil. Ko poveljnik združenega operativnega poveljstva sil odobri dejavnosti in prototipe produktov psihološkega delovanja, ti postanejo del dopolnilnih ukazov za izvedbo. (FM 3-05.301 Psychological Operations Process Tactics, Techniques, and Procedures, 2007.)

Faza 7 je usmerjena v izdelavo, distribucijo in širjenje produktov psihološkega delovanja, s pomočjo katerih se želi pri ciljnem občinstvu doseči zelena vedenjska sprememba. Na začetku se v tiskarnah ter v radijskih in televizijskih studiih izdela nekaj primerkov posameznega produkta. Preverijo se kakovost in jezikovna pravilnost tiska/zvoka, kakovost papirja in oblika. V kontrolo produktov so ponovno vključeni strokovnjaki za medije, grafični oblikovalci in prevajalci. Če enote za psihološko delovanje nimajo lastnih tiskarskih, radijskih in televizijskih zmogljivosti, se te zmogljivosti lahko pridobijo pri državi gostiteljici ali se zagotovijo prek pogodb z lokalnimi civilnimi ponudniki. Takrat je treba lokalne civilne ponudnike predhodno varnostno preveriti. Izdelava produktov pri lokalnem civilnem ponudniku ima lahko na ciljno občinstvo tudi neki psihološki vpliv, posledično pa so tudi produkti lahko veliko bolj vsebinsko, jezikovno in oblikovno izboljšani. Izdelani produkti se razdelijo enotam za psihološko delovanje. Če bo razdeljen enotam za psihološko delovanje prek spleta, je treba uporabiti zaščiteno linijo.

Širjenje produktov psihološkega delovanja med ciljnim občinstvom se izvaja z neposrednim (z razgovorom na ulici, pozivanjem po zvočnikih, sestanki, terenskim kinom idr.) in posrednim komuniciranjem (širjenje sporočil po radiu, televiziji, spletu in telekomunikacijah), spuščanjem letakov, izobešanjem plakatov, deljenjem brošur, majic, skodelic ... Na uspešnost širjenja lahko močno vplivajo trenutne razmere, lokalni veljaki, nasprotnikova propaganda, nasprotnikove zmogljivosti elektronskega motenja, oblika reliefa, vreme, pokritost z mediji itn. Ko so produkti psihološkega delovanja razširjeni med ciljnim občinstvom, se pridobijo povratne informacije o pravilnosti izvedbe dejavnosti psihološkega delovanja, odzivih ciljnega občinstva in nasprotnika na produkte psihološkega delovanja in o razumevanju vsebine produktov psihološkega delovanj. Povratne informacije pridobivajo predstavniki za psihološko delovanje, vojaki, opazovalci, obveščevalci in lokalni prevajalci v pogovoru s ciljnim občinstvom. Večji ko je vzorec ciljnega občinstva, natančnejše so informacije. Lokalni prevajalci so najbolj verodostojen vir povratnih informacij, ker se lahko zlijejo s ciljnim občinstvom. (FM 3-05.301 Psychological Operations Process Tactics, Techniques, and Procedures, 2007.)

Faza 8 – ocenjevanje učinkov psihološkega delovanja. Obsega štiri glavne sestavine ocenjevanja: povratne informacije po širjenju produktov psihološkega delovanja, merila za ocenjevanje psihološkega delovanja, kazalniki učinka in spontani dogodki (FM 3-05.301 Psychological Operations Process Tactics, Techniques, and Procedures, 2007):

- merila za ocenjevanje psihološkega delovanja so zapisana kot vprašanja; odgovori nanje se dajo meriti ali zaznati kot želena sprememba vedenja ciljnega občinstva;
- kazalniki učinka so predstavljeni v obliki številke v nekem časovnem obdobju in kažejo trend uresničevanja podpornega cilja psihološkega delovanja;
- spontani dogodki (prijazna, nevtralna in sovražna dejanja) so dogodki, ki jih ne predvidijo/nadzorujejo enote psihološkega delovanja in vplivajo na ciljno občinstvo v procesu doseganja želene vedenjske spremembe.

4.2 Operativna raven Slovenske vojske

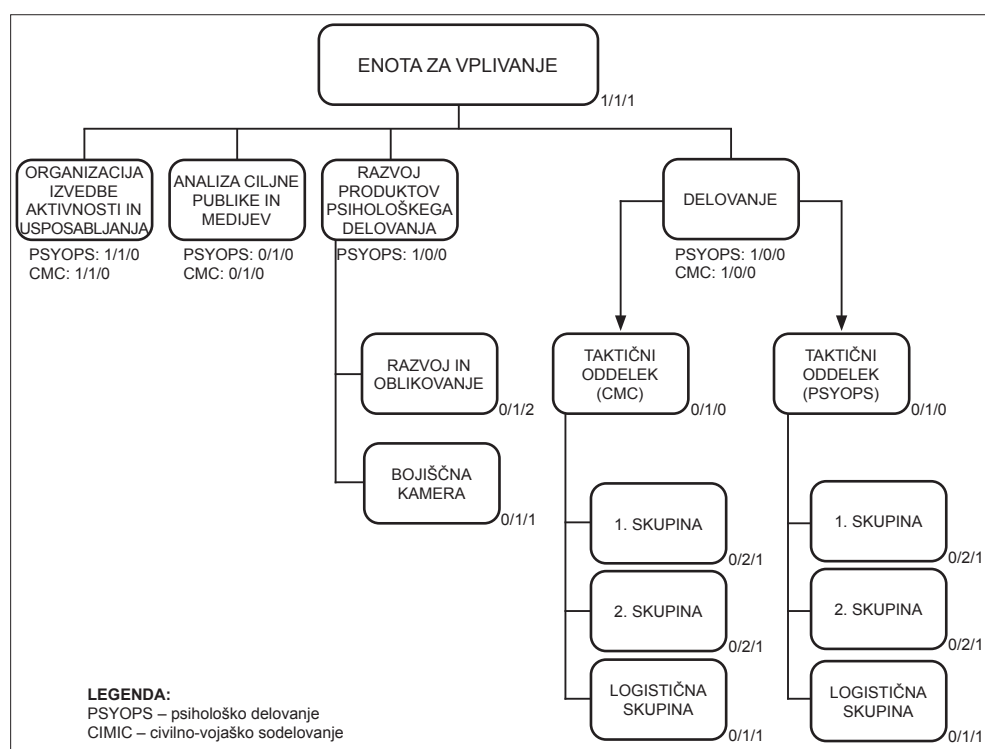
Psihološko delovanje je omenjeno v Vojaški doktrini in Beli knjigi o obrambi Republike Slovenije. Slovenska vojska je glede psihološkega delovanja v preteklosti sprejela standard SVS STANAG 2508. S tem se je obvezala, da bo psihološko delovanje vključila v delovanje Slovenske vojske. Znotraj sektorja J-3 Poveljstva sil Slovenske vojske je Oddelek za podporo izbire in delovanja na cilje. V njem deluje tudi častnik za psihološko delovanje. S tem so izpolnjeni le normativi, da se psihološko delovanje lahko začne razvijati v Slovenski vojski, medtem ko niso dorečeni uvrščenost psihološkega delovanja v sestavo Slovenske vojske, organizacijska sestava morebitne zmogljivosti ter linija vodenja in poveljevanja. Vprašanje je tudi, ali ima Slovenska vojska dovolj ustreznega kadra in sredstev za izvedbo cikla psihološkega delovanja.

V prispevku predlagamo, da se na operativni ravni Slovenske vojske ustanovi oddelek za združene učinke, znotraj katerega bi deloval tudi odsek za nesmrtonosno delovanje. Ker tekmovalne države zoper zvezo Nato čedalje bolj uporabljajo hibridno delovanje, so posledično v nesmrtonosni odsek vključeni informacijsko in psihološko delovanje, civilno-vojaško sodelovanje, elektronsko in kibernetško vojskovanje ter mediji. Tako so zajete vse panoge, ki omogočajo nesmrtonosno vplivanje, se medsebojno povezujejo in dopolnjujejo ter skupaj sestavljajo ustrezne združene nesmrtonosne učinke. Pripadniki v nesmrtonosnem odseku morajo biti vešči načrtovati dejavnosti in učinke ter poznati doktrinarne temelje lastne panoge. Informacijsko delovanje na operativni ravni Nata doktrinarno usklajuje in usmerja vse oblike nesmrtonosnega delovanja in bojevanja, zato mora biti vključeno v načrtovanje vojaške dejavnosti ali operacije že v zgodnji fazi ter zastopano v vseh načrtovalnih in delovnih skupinah skladno z bojnim ritmom Poveljstva sil Slovenske vojske. Če je treba, se posamezne panoge nesmrtonosnega delovanja in bojevanja lahko vključujejo tudi v usklajevalne odbore operativne ravni Slovenske vojske.

Poleg izdelave strateških dokumentov nesmrtonosnega delovanja je treba vzpostaviti tudi enoto za vplivanje, ki bo na taktični ravni sposobna izvajati nesmrtonosne dejavnosti v miru, izrednih razmerah, vojni in operacijah znotraj Nata. Enota za vplivanje bi obsegala zmogljivosti civilno-vojaškega sodelovanja in psihološkega delovanja. Ti dve zmogljivosti se na terenu

množično pojavljata, imata s civilisti neposredne stike, s svojimi dejavnostmi oblikujeta ustreznost okolja vojaške dejavnosti/operacije in za poveljnika predstavljata enega od mogočih virov povratnih informacij glede dogajanja na terenu. Zmožljivosti civilno-vojaškega sodelovanja in psihološkega delovanja so kot skupen modul uvrščene v srednjo bataljonsko bojno skupino Slovenske vojske, kar še dodatno pogojuje nujnost vzpostavitve omenjene enote. Enota za vplivanje bi bila uvrščena v okvir enote za podporo Poveljstva sil Slovenske vojske. V poveljstvu enote bi bilo zastopano tako civilno-vojaško sodelovanje kot psihološko delovanje.

Slika 4: Enota za vplivanje

Vir: lasten

- Skupina za organizacijo izvedbe dejavnosti in usposabljanja bi predstavljala vez z oddelkom za združene učinke in sektorjem J-9. Od njiu bi prejela matrike koncepta delovanja in izvajanja dejavnosti/prenosa sporočil v medijih ter organizirala vse nujno, da bi taktična oddelka za psihološko delovanje lahko izvedla svoje dejavnosti. Poleg

tega bi skupina skrbela za načrtovanje usposabljanja pripadnikov lastne enote in za ozaveščanje enot ter poveljstev Slovenske vojske glede nujnosti vključevanja civilno-vojaškega sodelovanja in psihološkega delovanja v njihove dejavnosti.

- Skupina za analizo ciljnega občinstva in medijev bi predstavljala vez s sektorjem J-2, oddelkom za združene učinke in operativnim centrom. Od njih bi prejela sezname/mape ciljnega občinstva, na katero bi bilo treba vplivati, poročila o stanju na načrtovanih območjih izvajanja dejavnosti ter povzetke objav medijev o trenutnih dogodkih. Skupina bi povratno pripravljala obveščevalna poročila o spontanah dogodkih na območju izvajanja dejavnosti, poročila o zaznavanju sprememb pri ciljnem občinstvu in poročala o pravilnosti izvajanja dejavnosti.
- Skupina za razvoj produktov psihološkega delovanja bi predstavljala vez z oddelkom za združene učinke, televizijskim studiem Ministrstva za obrambo, revijo Slovenska vojska in spletnim portalom Postanivojak.si. Glede na seznam zelenih učinkov bi skupaj s predstavniki strateške ravni razvijala, oblikovala in testirala prototipe produktov psihološkega delovanja.
- Taktični oddelek za psihološko delovanje bi na terenu izvajal načrtovane dejavnosti skladno z matriko koncepta delovanja in izvajanja dejavnosti. S civilisti bi imel neposredne stike, opazoval bi vedenje ciljnega občinstva in zbiral informacije, nujne za izdelavo povratnih obveščevalnih poročil skupine za analizo ciljnega občinstva in medijev.

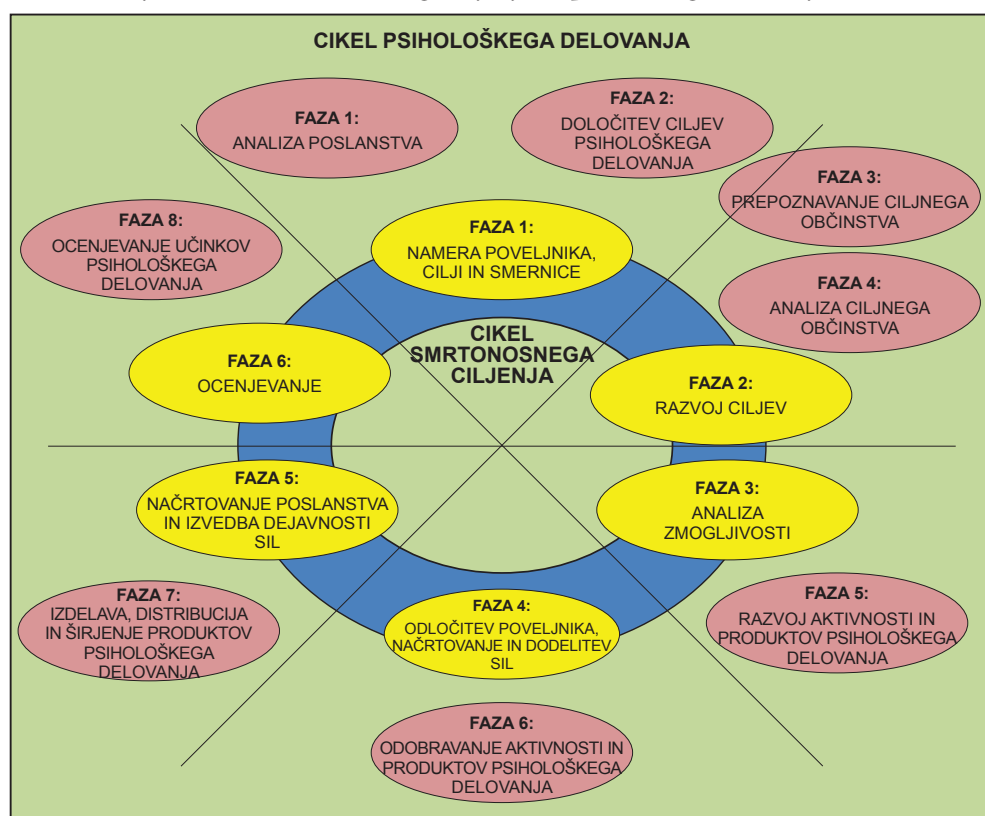
Prepoznali smo tudi dejavnosti, ki bi jih enota za vplivanje (vezano samo na del psihološkega delovanja) lahko izvajala v mirnodobnem času:

- promocija Slovenske vojske;
- pridobivanje videomateriala za izvedbo analiz vojaških vaj ali usposabljanj;
- izdelava promocijskega gradiva in učnih filmov;
- usmerjanje ali informiranje množic s pomočjo oddajanja usmeritev ali informacij po zvočnikih z veliko zmogljivostjo na vozilu ali helikopterju;
- psihološko odvrčanje množic s pomočjo oddajanja sporočil, pozivov ali zvokov po zvočniku z veliko zmogljivostjo na vozilu ali helikopterju;
- umirjanje množic s pomočjo posebnega zvoka zvočnika z veliko zmogljivostjo, ki na razdalji do 200 metrov povzroča nelagodje v ušesih;

- filmsko dokumentiranje ali predvajanje dogodkov v realnem času s kriznih točk, da seznani operativno in strateško raven s trenutnim stanjem, oziroma kot pripomoček pri pojasnjevanju dogodkov v nacionalnih in mednarodnih pravnih sporih;
- filmsko dokumentiranje stanja vpoklicanega civilnega zemljišča po vojaških vajah z namenom seznanjanja operativne in strateške ravni s stanjem zemljišča oziroma kot pripomoček pojasnjevanja pri odrejanju odškodnine ali v nacionalnem sporu.

Poveljstvo sil Slovenske vojske ne razpolaga z dovolj kadra, da bi lahko istočasno vzporedno načrtovalo in izvajalo cikel smrtonosnega ciljenja in cikel psihološkega delovanja. Zaradi kadrovske podhranjenosti, potrebe po večji hitrosti, prilagodljivosti in nepodvajanju prizadevanj smo izdelali model vključitve cikla psihološkega delovanja v cikel smrtonosnega ciljenja.

Slika 5: Vključitev cikla smrtonosnega ciljenja in psihološkega delovanja

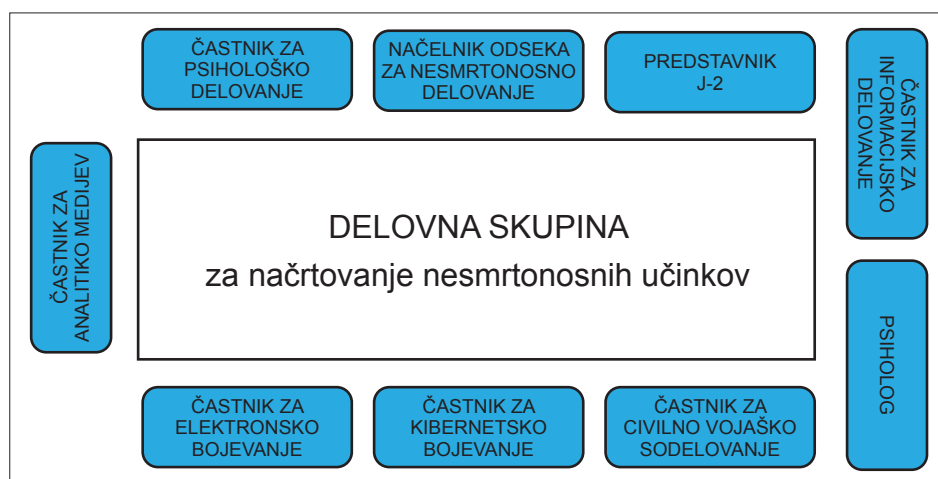

Vir: lasten

Faza 1: Vložki strateške ravni, namera poveljnika, njegovi cilji in smernice omogočajo štabu Poveljstva sil Slovenske vojske začetek načrtovanja, razvoja koncepta delovanja in izdelavo operativnega načrta vojaške dejavnosti/operacije s prilogami. Po sestanku s poveljnikom se znotraj J-3 sestane delovna skupina za načrtovanje nesmrtonosnih učinkov. Vodi jo načelnik odseka za nesmrtonosno delovanje. Delovna skupina določi:

- cilje delovanja nasprotnikove propagande, kibernetkega in elektronskega bojevanja;
- protiukrepe na nasprotnikovo propagando, kibernetko in elektronsko bojevanje;
- predlog poslanstva nesmrtonosnega delovanja;
- učinke, glavne in podporne cilje ter dejavnosti nesmrtonosnega delovanja;
- predloge produktov psihološkega delovanja;
- predloge projektov civilno-vojaškega sodelovanja;
- morebitno ciljno občinstvo, elektronske sisteme in računalniška omrežja;
- logistične pomajkljivosti, ki bi lahko onemogočale izvedbo nesmrtonosnih dejavnosti;
- omejitve in tveganja;
- predlog dejavnosti, s katerimi bi se ublažili neželeni stranski učinki ob smrtonosnem delovanju na cilje ali ob nastanku morebitne nenamerne škode.

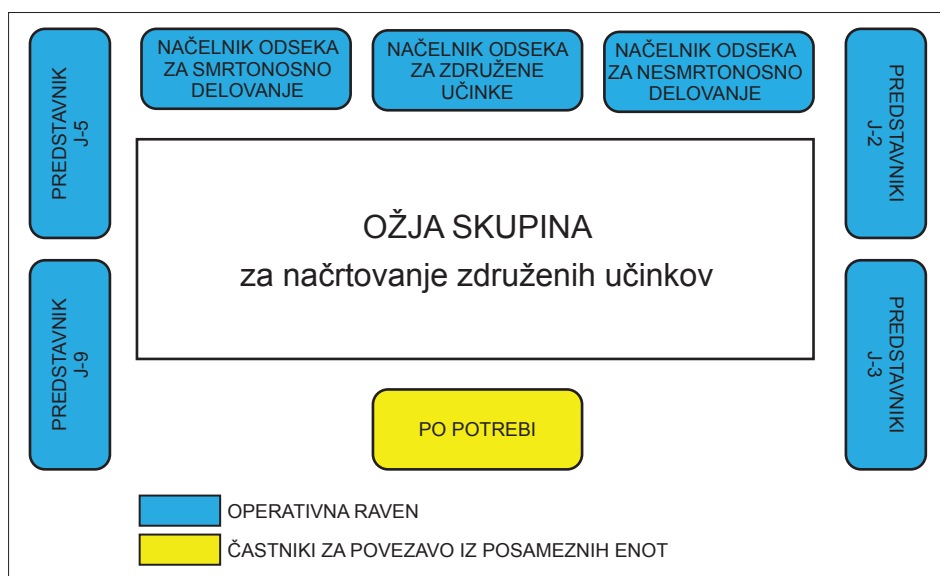
Slika 6: Delovna skupina za načrtovanje nesmrtonosnih učinkov

Vir: lasten

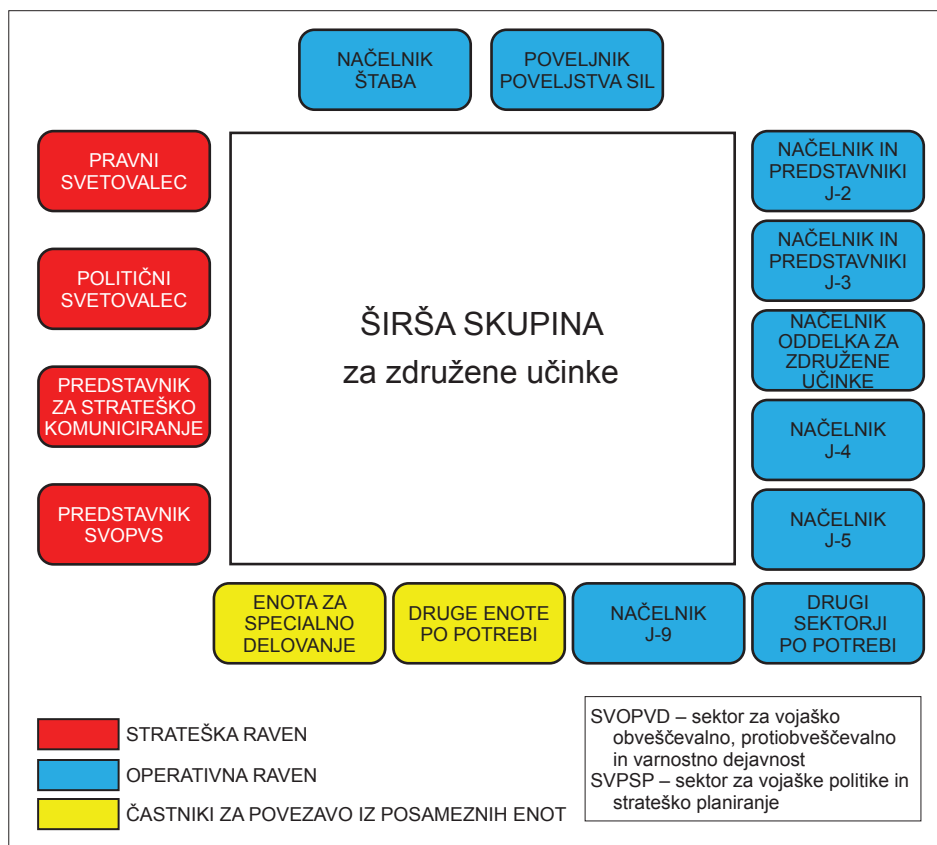
Faza 2: Sektor J-2 začne razvijati cilje in analizirati ciljno občinstvo. V tej fazi je zelo pomembno, da se prepoznajo cilji, na katere bi lahko usklajeno smrtonosno in nesmrtonosno delovali ter tako dosegli združen učinek. Ožja skupina za načrtovanje združenih učinkov, ki jo vodi načelnik oddelka za združene učinke, izdelava nabor združenih učinkov. Načelniku oddelka za združene učinke sta podrejena načelnik odseka za smrtonosno in načelnik odseka za nesmrtonosno delovanje.

Slika 7: Ožja skupina za načrtovanje združenih učinkov

Vir: lasten

Razširjena združena skupina za izbiro in delovanje na cilje, ki jo vodi poveljnik sil, obravnava in odobri produkte ožje skupina za načrtovanje združenih učinkov.

Slika 8: Širša skupina za združene učinke

Vir: prirejeno po Direktivi 12-13, 2017, priloga C/str. 5

Faza 3: Seznam združenih prednostnih ciljev in nabor združenih učinkov predstavljata podlago za razvoj, oblikovanje in testiranje prototipov produktov nesmrtonosnega delovanja. Ob koncu faze 3 se na podlagi seznama združenih prednostnih ciljev in nabora združenih učinkov poveljniku predlaga uporaba najustreznejših razpoložljivih zmogljivosti, dejavnosti in prototipov produktov nesmrtonosnega delovanja za ustvarjanje želenega združenega učinka ob delovanju na cilje.

Faza 4: V tej fazi poveljnik odobri prototipe produktov nesmrtonosnega delovanja. Odobreni prototipi produktov nesmrtonosnega delovanja se posredujejo v izdelavo.

Faza 5: V tiskarnah ter v radijskih in televizijskih studijih se izdelajo produkti (če govorimo o psihološkem delovanju). Izdelani produkti nesmrtonosnega delovanja se skladno z matriko izvajanja aktivnosti širijo med ciljno občinstvo. Ko so produkti nesmrtonosnega delovanja razširjeni, se izvede pridobivanje povratnih informacij glede pravilnosti izvedbe aktivnosti nesmrtonosnega delovanja, odzivov ciljnega občinstva in nasprotnika na produkte nesmrtonosnega delovanja ter razumevanja vsebine produktov psihološkega delovanja.

FAZA 6: Podatki, pridobljeni po delovanju na cilj, se uporabijo za izdelavo bojne ocene, s katero se izmeri, ali so bile načrtovane naloge izvedene, ali so bili načrtovani učinki/spremembe na cilju doseženi in ali delovanje na cilje ali ciljno občinstvo prinaša napredek pri doseganju poveljnikovega cilja. Kadar učinki/spremembe na cilju niso skladni s pričakovanim in napredek pri doseganju poveljnikovega cilja ni viden, poveljnik štabu določi dodatne usmeritve/odločitve, ki bodo pripomogle k doseganju prvotnega poveljnikovega cilja.

5 Sklep

Umikanje konvencionalnega načina vojskovanja ter pojav asimetričnega in hibridnega vojskovanja sta imela velik vpliv na spremembo varnostnega okolja. Spremenjeno varnostno okolje pogojuje tudi večjo kompleksnost in fleksibilnost vojaških operacij. K uresničenju končnega cilja najbolj prispevajo združeni učinki, ki so posledica skrbno načrtovanih, usklajenih in pravilno izvedenih smrtonosnih in nesmrtonosnih dejavnosti. Izkušnje v bojih z manjšimi, slabše opermljenimi in organiziranimi terorističnimi skupinami so pokazale neučinkovitost zgolj smrtonosnega ciljenja, zato je Nato začel v vojaške operacije vedno bolj vključevati tudi razna nesmrtonosna delovanja, tako samostojno kot tudi podporne dejavnosti smrtonosnih dejavnosti.

Zadnjih petnajst let pobudo na področju psihološkega in informacijskega delovanja prevzema nasprotnik. Zaslugo lahko pripišemo satelitskim telekomunikacijam, satelitskim radijskim in televizijam postajam, socialnim medijem in brezžičnemu internetu. Signali novodobnih telekomunikacij in medijev so dostopni skoraj na vsakem delu bojišča. Nasprotnik se prek

novodobnih medijev organizira za boj, svoja grozodejstva in dejavnosti v realnem času pošilja v svet, prikazuje zvezo Nato v slabi luči ter čaka in izrablja vsako njegovo napako, ki bi spodkopala njegovo legitimnost vojaškega posredovanja. Zavezništvo je v svojih vojaških posredovanjih dolžno spoštovati mednarodno pravo, medtem ko se od nasprotnika to ne pričakuje. Še več, nasprotnik je več tudi elektronskega in kibernetkega vojskovanja. To mu omogoča, da lahko prevzema signale telekomunikacij, moti dejavnosti zavezništva in vdira v mobilne telefone, da bi psihološko vplival na vojake in njihove družine.

Z vzpostavitvijo manjših, novih in z združevanjem veljavnih zmogljivosti ter štabnih funkcij bi se ob podpori strateške ravni na operativni ravni Slovenske vojske lahko vzpostavila zmogljivost, ki bi izpolnila najmanjše zahteve, nujne za nemoteno načrtovanje in izvajanje nesmrtonosnih dejavnosti, kamor spada tudi psihološko delovanje. To smo v prispevku prikazali na modelu oddelka za združene učinke, ki deluje znotraj Poveljstva sil in je namenjen načrtovanju nesmrtonosnih dejavnosti in združenih učinkov. Model enote za vplivanje, ki je uvrščena v okvir enote za podporo Poveljstva sil, je namenjen izvajanju nesmrtonosnih dejavnosti na taktični ravni. V prispevku so predstavljeni temelji vzpostavitve zmogljivosti nesmrtonosnega delovanja v Slovenski vojski. Opredelitev psihološkega delovanja v Vojaški doktrini, taktični študiji srednje bataljonske bojne skupine ter prevzet standard zavezništva po psihološkem delovanju nam kažeta verjetnost razvoja zmogljivosti nesmrtonosnega delovanja v Slovenski vojski.

6 Literatura in viri

1. AJP-3.9 (A) Ver. 1. *Allied Joint Doctrine for Joint Targeting*, 2016. Bruselj: NATO Standardization Office.
2. AJP-3.10.1 (B) Ver. 1. *Allied Joint Doctrine for Psychological Operations*, 2014. Bruselj: NATO Standardization Office.
3. CJCSI 3160.01A. *No-Strike and the Collateral Damage Estimation Methodology*, 2012. Washington: Joint Staff.
4. CJCSI 3162.02. *Methodology for Combat Assessment*, 2019. Washington: Joint Staff.
5. CJCSI 3370.01B. *Target Development Standards*, 2016. Washington: Joint Staff.
6. Cock, C., 2012. Operation Unified Protector: Targeting Densely Populated Areas in Libya. *Military and Strategic Affairs*. Vol. 4. <https://i-hls.com/wp-content/uploads/2013/03/Operation-Unified-Protector-Targeting-Densely-Populated-Areas-in-Libya-Christian-de-Cock.pdf>, 28. 3. 2020.
7. Cox, L. W., 1997. *Planning for Psychological Operations – A proposal*. Air Command and Staff College. Montgomery. <http://www.iwar.org.uk/psyops/resources/usaf/student/97-0363.pdf>.
8. FM 3-05.301. *Psychological Operations Process Tactics, Techniques, and Procedures*, 2007. Washington: Headquarters Department of the Army.
9. Furlan, B., idr., 2006. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
10. *Joint Fires and Targeting Handbook*, 2007. Virginia: U. S. Joint Force Command.
11. *Joint Targeting School Student Guide*, 2017. Virginia: Joint Targeting School.
12. Lamb, C. J., 2005. *Review of Psychological Operations Lessons Learned from Recent Operational Experience*. Washington: National Defense University Press. <https://fas.org/irp/eprint/lamb.pdf>, 18. 1. 2020.
13. LRT. lt, 2019. *We are watching you’ – British troops in Baltics targeted by Russian psyops*. Litva.
14. <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1107353/we-are-watching-you-british-troops-in-baltics-targeted-by-russian-psyops>, 16. 3. 2020.

15. Mattsson, P. A., 2015. *Modern Russian Psychological Operations (PSYOPS)*. Finland: National Defence University. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/117652/MATTSSON%20Peter_WG10_Abstract_Modern%20Russian%20Psychological%20Operations%20%28PSYOPS%29.pdf?sequence=2, 22. 3. 2020.
16. NATO Bi-SC *Psychological Operations Handbook*, 2015. Belgija: Supreme Headquarters Allied Powers Europe.
17. RAND, 2012. U. S. *Military Information Operations in Afghanistan Effectiveness of Psychological Operations 2001–2010*. Kalifornija. https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/monographs/2012/RAND_MG1060.pdf, 18. 1. 2020.
18. Rosulnik, J. 2013. *Ciljenje (targeting) na nivoju brigade*. Zaključna naloga. Maribor: Poveljniško-štabna šola.
19. Schmitt, M. N., Ducheine, P. A. L., Osinga, F. P. B., 2015. *Targeting: The Challenges of Modern Warfare*. Nizozemska: T. M. C. Asser Press.
20. Slovenska vojska, 2017. *Direktiva št. 13-12: za izbiro in delovanje na cilje (IDC) v Slovenski vojski*, št. 804-482/2017-1, z dne 21. 12. 2017.
21. Slovenska vojska. 2019. *1. dopnilo Direktive št. 13-12: za izbiro in delovanje na cilje (IDC) v Slovenski vojski*, št. 804-482/2017-1 z dne 21. 12. 2017. št. 804-482/2017-2, z dne 9. 5. 2019.
22. Škerbinc, M. 2015. Kaj je to: Hibridno vojskovanje. *Revija Obramba*. <http://www.obramba.com/novice/kaj-je-to-hibridno-vojskovanje/>, 28. 2. 2020.
23. Tulak, A., 2015. *Hybrid Warfare and New Challenges in the Information Environment*. Kalifornija: University of Southern California. https://www.researchgate.net/publication/319451662_Hybrid_Warfare_and_New_Challenges_in_the_Information_Environment, 18. 1. 2020.